

Akinek a sors fényképezőgépet adott a kezébe...*

Közel háromnegyed évtized óta képi világba gyökerezett művészeiről szól a jelen kiállítás, arról az önmagát „szabadúszó” fotográfusként aposztrofált fotóművészeiről, aki a Fialak Fotóművészeti Stúdiójának alapítója, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Fotóművészek Szövetségének, a Ceglédi Alkotók Egyesületének, a Magyar Művészeti Akadémiának köztestületi tagja, és 2018-tól a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetettje. A művészeti élet igen aktív részvevője jutott el hozzánk, hogy bemuta(tha)ssa sajátos látásmódját, hogy gondolkodásra, továbbértelmezésre sarkalljon minket is, vagy ahogy ő fogalmazza meg, „képeit felmutatva megadja azok nézőinek a töprengés lehetőségét”.

Ez alkalommal nyolcvanötödik ízben.

Most a mi örömeinkre!

Eddigi kiállításainak csak az olyan allegorikus, metaforikus címei is (mint *Csöndek*; *Talált képek*; *Atlantisz*; *Etűdök*, *Jelek*, *Emlékek*; *Ecce homo*) utalnak már arra a szellemi attitűdre, amelyre több mint egy éve a Kossuth rádió riportere, Farkas Szabolcs úgy utalt, hogy az csak Apáti-Tóth Sándor, a jelképteremtő nagymester velejárója.

S hogy mitől nagy a mester? Hát az absztrakcióra hajló, a dolgok lényegéig történő lecsupaszítás képességétől, az „*otthon lenni*”-ként meghatározott Tamási Áron-féle ars poeticának az „*értelmes nyomhagyásig*” emelkedő gondolatiságától.

Általában a kiállításmegnyitó szövegeimnek mindig szoktam keresni valamilyen munkacímet, melyben utalás történik a művész egyéniségére, mondanivalójára, stílusirányzatára. Ez alkalommal a képek láttán, azok értelmezése során és művészeink elejtett vagy kijelentéserejű szavai alapján több is felmerült bennem, de végül is maradtam az elhangzott címnél. Ugyanis mint mindannyian, a művész is változik időben, térben, mentalitásban.

Apáti-Tóth Sándor is eljutott a csendélet műfajának mint „*a nyárspolgári lét sekélyes megnyilvánu-*

lása” típusú értelmezésétől a csendélet végzetesnek tűnő kereséséig. A primer látvány rögzítésétől a nagy EGÉSZT idéző többletjelentésig, a világ TELJESSÉGét parányi szeletekben történő feltárásáig. A fényképezés alfájának tekintett fehér-fekete fotózástól a színek sajátos módon történő visszaadásáig. A digitális fényképezés kínálta utófeldolgozásig.

Kapaszkodókat keresve méltatásához, végül kezembe került művészeink jóvoltából korábbi pár kiállításának megnyitószövegei, médiában elhangzott interjúi. Félve attól, hogy olvasásuk befolyásolhatná saját meglátásaimat, így kezdetben csak a szerzők kilitére és az általuk választott sokatmondó címekre utalok. Apáti-Tóth Sándor kiállításait többek között olyan személyek méltatták mint Szilágyi Zsófia és Szilágyi Márton irodalomtörténészek (*Egyszerre fájdalmas és szép*), Nógrádi Gábor költő és forgatókönyvíró (*Kiemelkedik a tengerből*), Korzenszky Richárd pannonhalmi bencés perjel (*Az élet erősebb, mint a halál*), Gaál Ida művészettörténész (*Maximálisan letisztulva – A háttérben mindenhol ott az ember*), Szokolczay Lajos szerkesztő, irodalom- és művészetkritikus (*Kiemelt pillanatok*), Vizi E. Szilveszter, az MTA korábbi elnöke (*Egy természettudós gondolatai*), Lelkes István festőművész (*Merüljenek el saját atlantisi világukban*), Zalán Tibor író és dramaturg (*Atlantisz maga az életünk – Gyökérzetük egyetemesebb értékek és elmozdulások talajába kapaszkodik*), Lengyel Boldizsár újságíró, dramaturg (*A mindenség üzenethordozója – Küldetéses ember*).

Mindezen címek, de a legutóbbi mindenképp, fotóművészeink kivételes egyéniségéről, bonyolultan egyszerű témaválasztásáról és egyben egyszerűen bonyolult és különleges látás- és látatásmódjáról és a méltatókban kiváltott spontán érzelmi hatásokról beszélnek. S meghökkentően észlelem, hogy ők is ugyanazt érzik, amit én, ők is ott horgonyoznak le, ahol én.

No de, hogy mit látok én, hogy mire szeretném felhívni figyelmüket, azt az alábbiakban vázolom.

A képek sok mindenről árulkodnak. Bennük van az a tranzíció, amelyet művésznünk átélt, megélt: bennük van a fehér-feketéből a színesbe hajlás örömeinek/fájdalmának éreztetése (*Virágom-virágom; Kizuhant az időből; Üzenet*), bennük van az áttűnés a fehér-feketéből a színesbe, a múltból a jelenbe hajlóan, mely egyben másodlagos jelentéshordozással is bír, hisz megjelenik a megosztott, de ugyanakkor egymás varázsában töltött közös élet, a helyére illesztett történelem (*Anyám almája; Apám kalapja; Nagyanyám félbevágott körtéje; Nagyapám félberágott kiflije; Vásárfia; Október*). Bennük van a jelerősség, a jeltompulás (*Harsonás*), a sejtetés, elmosódás (*Kagyló; November*) – melyek hordozzák a szimfóniáink harsány angyali hangját, vizeink partra dobott illatát, erdeink avarának foszló szövetét vagy a szőlőhegyeink borba fojtott rejtelmes varázsát. És van bennük némi fordított jelentéshordozás is (*Nagyapám órája* – az arany fénye inkább a kebelhez, mellényzsebhez kötött láncon csillan meg, mintsem magán az órán, mely szívritmusosan, sűrűn ketyeg, hogy hangjával tompítsa az idő múlásának képét). És itt vannak a megelevenedő/felrémlő emlékképek, utaljanak azok akár egy vásár, akár egy hagyatékrendezés lelki zárványaira, vagy akár a rég- vagy közelmúltba vesző, divatjamúlt, de egykoron praktikus eszközhez köthető, már-már alig felvillantható emberi/rokon magatartásra (mint *Vásárfia; Galaxis; Penge*). És láthatjuk a modern digitális technika kínálta színmódosulások kiaknázásának lehetőségeit (káposzta – *A kertész éléskamrájában; A kert vadgyümölcssei*), élvezhetjük a reneszánszt idéző „nap mint nap”-i elemek beemelését/visszaemelését jelenkori értelmezéseinkbe (mint pl. bugylibicska, butykos és kolbász – *A kertész éléskamrájában; Penge; Desszert; Gyöngy; Erózió; Barbár totem*). És különös hangulatot sugallnak az áttetszések (*Halott madarak kitépett tollai*). Nagyon kifejező emberi kapcsolataink (kéz a kézben; szemed a szememben) jól körülhatárolt szintaxisának/kapcsolatrendszerének csőpostája. És érzékeket borzol egy benti ágy lágy idomokat ringató látványa, amely nehezen kínálja a kitekintés/kiszabadulás lehetőségét, még ha nyitva is az ablak (*A kertész kedvese*). Ennek letompított, de annál sejtelmesebb asszociációkat eredeztető továbbgondolása az intimitásunk lebontott szekvenciáit rögzítő képek (ilyenek: *Kisasszony kalapja; Kisasszony bálipipője; Kisasszony rózsája* vagy *Kisasszony leve-*

lei). És érezzük/érezhetjük a csapdába csalt, szabadságra teremtett/szabadságra vágyó lény ellenfénybe öltöztetett vergődését is.

Apáti-Tóth Sándor úgy beszél jelentéktelennek tűnő dolgokról, úgy láttat semmibe vesző történeteket, hogy közben a földi lét(ünk) ismétlőd(het)ő ÖRÖKKÉVALÓSÁGára, keresztény hitvilágunk EGYETEMESSÉGére, ünnepeink szekvenciális MÚLANDÓSÁGára vagy éppen a palatábla által invokált antikvitástól kezdődő VÉGTELENSÉGRE, az alfától az ómegáig történő beágyazásra hívja fel figyelmünket (*Glóbusz; Kenyér; És bor; Advent; A kertész palatáblája*).

Mélyen személyes töltetű képek ezek, melyek az egykori események, történelmiséggel bíró, megszakíthatatlan kötődések fény–árnyék, szín–árnyalat, különös és szokatlan térbeli–szellemi síkú perspektíváinak fénynyomatai.

A bizakodás és az aggodalom, a visszafordíthatatlan múlt elkönyvelése és a remélt jövőnk féltése, az elmúlás (mondjuk ki bátran...): a halál viszkózus futóhomokja (*Virágok egy ismeretlen katona sírján; Anyám legkedvesebb virága a sárga rózsa*) és a pillanatokba merevített életkockák kapaszkodnak egymásba, építkeznek itt egymásra az emlékezés virtuális Babel tornyán. Van benne nyereség, és jelen van a kudarc is. Ki-ki válogasson saját érzelmi és lelki állapota szerint!

A nyilvánvaló és a mögöttes láthatatlan, a fizikai valóság és a kitapinthatatlan érzélem, a világi és a másvilági, a realitás és a transzcendens rétegződnek a képekben, a *kimond(hat)atlan* és az értő fülekre és érző lelkekre váró *kikiabált* jelentések keverednek szemünk előtt. *Heurisztikus elmélkedésre* készítenek, megborzongatnak.

„*Megváltoztatni, netán jobbá tenni senkit nem akarnak ezek a képek*” – állítja a művész, csak figyelmeztetni akarnak, hogy számolnunk kell az elmúlással, hogy egyedi létünk egybefonódik múltunkkal és akár jövőnkkel is. Próbáljunk meg az idő(nk) fölé emelkedni, lássuk magunkat/világunkat holografikusan...

Magunk részéről kívánjuk ünnepeltünknek, hogy hátralevő idejében ő se változzon, csak mondandója sokasodjon, és kiállításainak száma gyarapodjon!

Székelyudvarhely, 2022. május 3.

* *Elhangzott Apáti-Tóth Sándor kiállításának megnyitóján a székelyudvarhelyi Művelődési Ház oszlopos kiállítótermében.*

Virágok egy ismeretlen katona sírján